

Diarienummer:
IMYRS 2022:2

Datum:
2022-06-22

Rättsligt ställningstagande IMYRS 2022:2 – Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen

Integritetsskyddsmyndighetens (IMY) rättsliga ställningstaganden innehåller en redogörelse för IMY:s uppfattning i rättsliga frågor där det saknas vägledande domstolspraxis eller vägledning från Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB). De är styrande för IMY:s verksamhet och vägledande för allmänheten. Ställningstagandena görs mot bakgrund av rättsläget vid beslutet och gäller tills vidare. Ställningstagandena kan komma att upphävas eller ändras om det kommer ny domstolspraxis eller vägledning från EDPB.

Innehåll

1 Sammanfattning.....	3
Vad avses med "journalistiska ändamål" i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen?	3
Vilken betydelse har det att begreppet "uteslutande" inte finns med i artikel 85 i dataskyddsförordningen eller i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen?	4
Hur ska bestämmelsen tillämpas när det finns andra ändamål parallellt med journalistiska ändamål?.....	4
2 Frågeställning	4
3 Gällande rätt m.m.	4
Lagtext m.m.	4
EU:s rättighetsstadga	4
Dataskyddsförordningen och kompletterande nationell lagstiftning	5
Direktiv 95/46/EG och kompletterande nationell lagstiftning	6
EU-domstolen	7
Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB)	10
Avgöranden från andra länder inom EU/EES	11
Svensk praxis.....	11
Allmän domstol.....	11
Allmän förvaltningsdomstol	14
Integritetsskyddsmyndigheten.....	15
Svenska förarbeten	17
Utländska förarbeten.....	20
Litteratur	20
4 Bedömning.....	23
Inledning.....	23
Innebörden av begreppet "journalistiska ändamål"	23
Praxis från EU-domstolen och Högsta domstolen.....	23
Sammanfattande slutsatser.....	24
Betydelsen av att begreppet "uteslutande" tagits bort.....	25
Innebörden av begreppet "uteslutande journalistiska ändamål" i direktiv 95/46/EG och PUL	25
Undantaget i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen förutsätter inte att behandlingen sker <i>uteslutande</i> för journalistiska ändamål.....	26
Hur ska bestämmelsen tillämpas om det finns andra ändamål parallellt med ett journalistiskt ändamål?.....	26
Exempel på behandlingar som omfattas respektive inte omfattas av undantaget för journalistiska ändamål enligt 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen.....	27

1 Sammanfattning

Enligt artikel 85 i dataskyddsförordningen är medlemsstaterna skyldiga att genom nationell lagstiftning förena rätten till skydd för den personliga integriteten och rätten till yttrande- och informationsfrihet. I Sverige har detta skett genom regleringen i 1 kap. 7 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen). I paragrafens första stycke anges att personuppgiftsbehandling som omfattas av grundlagsskyddet i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) undantas från kraven i dataskyddsförordningen om tillämpningen av förordningen skulle komma i konflikt med grundlagarna. I 1 kap. 7 § andra stycket görs undantag med hänsyn till yttrande- och informationsfriheten. Undantaget omfattar behandlingar som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande. Om undantaget är tillämpligt gäller inte de flesta bestämmelserna i dataskyddsförordningen.

I det rättsliga ställningstagandet behandlas följande frågor rörande begreppet "journalistiska ändamål" utifrån bland annat rättspraxis från EU-domstolen och svenska domstolar. Ställningstagandet innehåller också ett antal exempel som vägledning för tillämpningen.

Vad avses med "journalistiska ändamål" i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen?

Begreppet "journalistiska ändamål" ska ges en bred tolkning. Journalistisk verksamhet är enligt EU-domstolens praxis sådan verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, oberoende av genom vilket medium detta sker. Begreppet har således en bredare innebörd än i vardagligt språkbruk och omfattar inte endast yrkesmässiga journalister och traditionella massmedier, utan alla personer som bedriver verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten. Därmed omfattas, enligt IMY:s bedömning, exempelvis den åsikts- och opinionsbildning som politiska partier ägnar sig åt.

Begreppet "journalistiska ändamål" kan dock inte ges en sådan bred innebörd att det omfattar all information som görs tillgänglig på internet och som innehåller personuppgifter. EU-domstolen har i domen Google Spain och Google funnit att en sökmotorleverantörs behandling genom tillhandahållandet av sökmotorn inte omfattas av undantaget för journalistiska ändamål. I det svenska grundlagsstiftningsarbetet har konstaterats att detsamma bör gälla en till allmänheten riktad renodlad söktjänst avseende fällande brottmålsdomar.

Undantaget för journalistiska ändamål omfattar inte heller normalt publicering av uppgifter av rent privat karaktär. Detta gäller oberoende av om publiceringen sker i ett sammanhang som i övrigt har journalistiska ändamål. Med andra ord "smittar" inte ett journalistiskt ändamål för en publicering av vissa uppgifter av sig på en publicering av rent privata uppgifter, även om de har publicerats i samma sammanhang. Omvänt innebär inte heller publiceringen av rent privata uppgifter att publiceringen av de uppgifter som inte är rent privata faller utanför undantagsbestämmelsen journalistiska ändamål. I vissa fall kan dock behandling av rent privata uppgifter omfattas av undantaget för journalistiska ändamål. Det gäller exempelvis när journalistisk granskning sker av personer i maktposition och det är nödvändigt att offentliggöra uppgifterna med hänsyn till de journalistiska ändamålen.

Vilken betydelse har det att begreppet ”uteslutande” inte finns med i artikel 85 i dataskyddsförordningen eller i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen?

IMY gör bedömningen att såväl artikel 85 som 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen bör tolkas i enlighet med bestämmelsernas ordalydelse. Detta innebär att undantaget i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen inte kräver att behandlingen ska ske *uteslutande* för journalistiska ändamål för att vara tillämpligt.

Hur ska bestämmelsen tillämpas när det finns andra ändamål parallellt med journalistiska ändamål?

Eftersom det inte krävs att behandlingen sker *uteslutande* för journalistiska ändamål, kan undantaget vara tillämpligt även när det finns ett eller flera parallella ändamål till det journalistiska. IMY gör bedömningen att det dock bör krävas att det journalistiska ändamålet är det huvudsakliga ändamålet med behandlingen för att undantaget ska vara tillämpligt.

2 Frågeställning

I IMY:s verksamhet har det uppkommit ett behov av att klargöra vissa frågor kring begreppet ”journalistiska ändamål” i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen. Genom den bestämmelsen görs undantag från merparten av bestämmelserna i dataskyddsförordningen för personuppgiftsbehandling som sker för journalistiska ändamål. I detta rättsliga ställningstagande behandlar IMY följande frågor kring begreppet ”journalistiska ändamål” i syfte att tydliggöra tillämpningsområdet för undantaget.

- Vad avses med ”journalistiska ändamål”?
- Vilken betydelse har det att begreppet ”uteslutande” inte finns med i artikel 85 i dataskyddsförordningen eller 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen?
- Hur ska bestämmelsen tillämpas när det finns andra ändamål parallellt med journalistiska ändamål?

3 Gällande rätt m.m.

Lagtext m.m.

EU:s rättighetsstadga

I EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga) ges skydd för bland annat följande rättigheter.

Artikel 7, med rubriken ”Respekt för privatlivet och familjelivet”, stadgar att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer.

Artikel 8, med rubriken ”Skydd av personuppgifter”, stadgar i punkt 1 att var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. I punkt 2 stadgas att dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Var och en har rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få rättelse av dem. I punkt 3 stadgas att en oberoende myndighet ska kontrollera att dessa regler efterlevs.

I artikel 11, med rubriken "Yttrandefrihet och informationsfrihet", anges i punkt 1 att var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. I punkt 2 stadgas att mediernas frihet och mångfald ska respekteras.

När det gäller begränsningar av rättigheterna i stadgan anges i artikel 52, med rubriken "Rättigheternas och principernas räckvidd och tolkning", att varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

Dataskyddsförordningen och kompletterande nationell lagstiftning

I artikel 85.1 i dataskyddsförordningen¹, föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna ska i lag förena rätten till integritet i enlighet med denna förordning med yttrande- och informationsfriheten, inbegripet behandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande."

Av artikel 85.2 framgår följande:

"Medlemsstaterna ska, för behandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande, fastställa undantag eller avvikelser från kapitel II (principer), kapitel III (den registrerades rättigheter), kapitel IV (personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde), kapitel V (överföring av personuppgifter till tredjeländer eller internationella organisationer), kapitel VI (oberoende tillsynsmyndigheter), kapitel VII (samarbete och enhetlighet) och kapitel IX (särskilda situationer vid behandling av personuppgifter) om dessa är nödvändiga för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten."

I skäl 153 anges följande:

"Medlemsstaterna bör i sin lagstiftning sammanjämka bestämmelserna om yttrandefrihet och informationsfrihet, vilket inbegriper journalistiska, akademiska, konstnärliga och/eller litterära uttrycksformer, med rätten till skydd av personuppgifter i enlighet med denna förordning. Behandling av personuppgifter enbart för journalistiska, akademiska, konstnärliga eller litterära ändamål bör undantas från vissa av kraven i denna förordning, så att rätten till skydd av personuppgifter vid behov kan förenas med rätten till yttrandefrihet och informationsfrihet, som följer av artikel 11 i stadgan. Detta bör särskilt gälla vid behandling av personuppgifter inom det audiovisuella området och i nyhetsarkiv och pressbibliotek. Medlemsstaterna bör därför anta lagstiftningsåtgärder som fastställer de olika undantag som behövs för att skapa en balans mellan dessa grundläggande rättigheter. Medlemsstaterna bör fastställa sådana undantag med avseende på allmänna principer, de registrerades rättigheter, personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden, överföring av uppgifter till tredjeländer eller internationella organisationer, de oberoende tillsynsmyndigheterna, samarbete och enhetlighet samt specifika situationer där personuppgifter behandlas. Om sådana undantag varierar från en medlemsstat till en annan, ska den nationella rätten i den medlemsstat vars lag den personuppgiftsansvarige omfattas av

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

tillämpas. För att beakta vikten av rätten till yttrandefrihet i varje demokratiskt samhälle måste det göras en bred tolkning av vad som innefattas i denna frihet, som till exempel journalistik.”

Kommissionens förslag till allmän dataskyddsförordning² innehöll en begränsning av möjligheterna för medlemsstaterna att göra undantag för uteslutande journalistiska ändamål (artikel 80.1). Denna begränsning fanns dock inte med i den slutliga versionen av förordningen (artikel 85). Däremot lämnades en motsvarande begränsning kvar (genom ordet ”enbart”) i det skäl som är kopplat till artikel 85 (skäl 153).

I 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen³ anges att artiklarna 5–30 och 35–50 i EU:s dataskyddsförordning samt 2–5 kap. dataskyddslagen inte ska tillämpas vid behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande.

Direktiv 95/46/EG och kompletterande nationell lagstiftning

I artikel 9 i direktiv 95/46/EG, med rubriken ”Behandling av personuppgifter och yttrandefriheten”, föreskrevs följande:

”Medlemsstaterna skall med avseende på behandling av personuppgifter som sker uteslutande för journalistiska ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande besluta om undantag och avvikelser från bestämmelserna i detta kapitel, kapitel IV och kapitel VI endast om de är nödvändiga för att förena rätten till privatlivet med reglerna om yttrandefriheten.”

I skäl 17 och 37 i dataskyddsdirektivet angavs följande:

”17) När det gäller behandling av ljud- och bilduppgifter för journalistiska ändamål eller i litterärt eller konstnärligt skapande, särskilt på det audiovisuella området, skall direktivets principer i enlighet med bestämmelserna i artikel 9 tillämpas restriktivt.

37) För sådan behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål eller för konstnärligt eller litterärt skapande - särskilt på det audiovisuella området - bör det fastställas undantag från eller begränsningar i förhållande till vissa bestämmelser i detta direktiv så långt detta är nödvändigt för att förena enskilda personers grundläggande rättigheter med yttrandefriheten, särskilt den rätt att ta emot och lämna upplysningar som särskilt fastslås i artikel 10 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. För att åstadkomma en avvägning mellan de grundläggande fri- och rättigheterna åligger det medlemsstaterna att besluta om nödvändiga undantag och begränsningar såvitt avser de generella åtgärder som har avseende på uppgiftsbehandlings berättigande, åtgärder för att vidareföra uppgifter till tredje land och tillsynsmyndighetens befogenheter. Detta får dock inte leda till att medlemsstaterna beslutar om undantag från åtgärder som vidtas för att säkerställa behandlingens säkerhet. Den tillsynsmyndighet som är behörig på området bör utrustas med i vart fall vissa befogenheter att utövas efter behandlingen i fråga, exempelvis befogenhet att med jämna mellanrum offentliggöra en rapport eller att överlämna ärenden till rättsliga myndigheter.”

² COM(2012) 11 final av den 25 januari 2012, tillgängligt här <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012PC0011&from=EN>.

³ Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

EU-domstolen

EU-domstolen har i domen Satakunnan och Satamedia⁴ uttalat bland annat följande angående tolkningen av begreppet journalistiska ändamål i direktiv 95/46/EG.

"56. För att beakta yttrandefrihetens betydelse i demokratiska samhällen ska de begrepp som hör samman med denna, däribland journalistik, tolkas i vid mening. För att göra en balanserad avvägning mellan de två grundläggande rättigheterna fordras, för att skydda den grundläggande rätten till privatliv, vidare att undantag från eller begränsningar i förhållande till det skydd av uppgifter som föreskrivs i de ovannämnda kapitlen i direktivet inte går utöver gränserna för vad som är strikt nödvändigt.

57. I detta sammanhang ska följande omständigheter beaktas.

58. För det första ska, såsom generaladvokaten angav i punkt 65 i sitt förslag till avgörande, och såsom framgår av förarbetena till direktivet, de undantag och avvikelser som föreskrivs i artikel 9 i direktivet inte tillämpas endast på medieföretag, utan på alla personer som är journalistiskt verksamma.

59. Den omständigheten att offentliga uppgifter publiceras i vinstsyfte utesluter för det andra inte a priori att detta kan anses ske "uteslutande för journalistiska ändamål". Såsom Markkinapörssi och Satamedia har anfört i sina yttranden och såsom generaladvokaten anförde i punkt 82 i sitt förslag till avgörande, har samtliga företags verksamhet ett vinstsyfte. En viss kommersiell framgång kan till och med utgöra ett oeftergivligt villkor för att professionell journalistisk verksamhet ska bestå.

60. Det ska för det tredje beaktas att kommunikationsmöjligheterna och möjligheterna att sprida uppgifter har utvecklats och flerfaldigats. Såsom bland annat den svenska regeringen har anfört, är inte formen eller mediet för informationsspridningen, antingen den är traditionell, som papper eller radio, eller elektronisk, som Internet, avgörande för om behandlingen ska anses ske "uteslutande för journalistiska ändamål".

61. Av vad ovan anförts följer att sådan verksamhet som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen och som avser uppgifter som härrör från handlingar som enligt den nationella lagstiftningen är offentliga, kan anses utgöra journalistisk verksamhet, om den syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten oberoende av genom vilket medium detta sker. Denna verksamhet är inte förbehållen medieföretag och kan bedrivas i vinstsyfte.

62. Den andra frågan ska således besvaras så, att artikel 9 i direktivet ska tolkas så, att de verksamheter som nämns i punkterna a–d i den första frågan beträffande uppgifter som härrör från handlingar som enligt den nationella lagstiftningen är offentliga ska anses utgöra behandling av personuppgifter som sker uteslutande för journalistiska ändamål i den mening som avses i den ovannämnda bestämmelsen, om denna verksamhet endast syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, vilket det ankommer på den nationella domstolen att bedöma."

I domen Buivids⁵ uttalade EU-domstolen bland annat följande angående tolkningen av begreppet journalistiska ändamål i direktiv 95/46/EG.

"53. Det framgår av EU-domstolens praxis att "journalistisk verksamhet" är sådan verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, oberoende av genom vilket

⁴ EU-domstolens dom Satakunnan och Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727.

⁵ EU-domstolens dom Buivids, C-345/17, EU:C:2019:122.

medium detta sker (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 2008, Satakunnan Markkinapörssi och Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, punkt 61).

[...]

55. Den omständigheten att Sergejs Buivids inte är journalist till yrket kan inte – mot bakgrund av den praxis från EU-domstolen som redovisats i punkterna 52 och 53 ovan – utesluta att denna bestämmelse kan vara tillämplig på det aktuella videoklipppet och på offentliggörandet av detsamma på en webbplats där användarna kan ladda upp, titta på och dela videoklipp.

56. Att Sergejs Buivids laddat upp detta videoklipp på en sådan webbplats – i detta fall webbplatsen www.youtube.com – kan inte i sig medföra att denna behandling av personuppgifter inte kan anses ha skett "uteslutande för journalistiska ändamål" i den mening som avses i artikel 9 i direktiv 95/46.

57. Det ska nämligen beaktas att kommunikationsmöjligheterna och möjligheterna att sprida uppgifter har utvecklats och flerdagigats. Såsom tidigare slagits fast av EU-domstolen är inte formen eller mediet för informationsspridningen, antingen den är traditionell, som papper eller radio, eller elektronisk, som internet, avgörande för om behandlingen ska anses ske "uteslutande för journalistiska ändamål" (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 2008, Satakunnan Markkinapörssi och Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, punkt 60).

58. Såsom även angetts av generaladvokaten i punkt 55 i förslaget till avgörande finner EU-domstolen att det inte kan anses att all information som görs tillgänglig på internet och som innehåller personuppgifter omfattas av begreppet "journalistisk verksamhet" och därmed omfattas av de undantag och avvikelser som föreskrivs i artikel 9 i direktiv 95/46.

59. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva om det framgår av det aktuella videoklipppet att inspelningen och offentliggörandet av detta videoklipp endast syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 2008, Satakunnan Markkinapörssi och Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, punkt 62).

60. Vid denna prövning kan den hänskjutande domstolen bland annat beakta att det aktuella videoklipppet, enligt Sergejs Buivids, offentliggjorts på en webbplats för att fästa allmänhetens uppmärksamhet på de påstådda oegentligheter från polisens sida som ska ha förekommit då han lämnade sin redogörelse.

61. EU-domstolen preciserar emellertid att det inte är en förutsättning för tillämpligheten av artikel 9 i direktiv 95/46 att det konstateras att sådana oegentligheter förekommit.

62. Om det däremot visar sig att inspelningen och offentliggörandet av detta videoklipp inte endast syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, så kan det inte anses att den aktuella behandlingen av personuppgifter har skett "uteslutande för journalistiska ändamål".

63. EU-domstolen erinrar vidare om att de undantag och avvikelser som föreskrivs i artikel 9 i direktiv 95/46 endast ska tillämpas i den mån de visar sig vara nödvändiga för att förena två grundläggande rättigheter, nämligen skyddet för privatlivet och yttrandefriheten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 2008, Satakunnan Markkinapörssi och Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, punkt 55).

64. För att göra en balanserad avvägning mellan dessa båda grundläggande rättigheter fordras, för att skydda den grundläggande rätten till privatliv, att de undantag och begränsningar i förhållande till skyddet av uppgifter som föreskrivs i kapitel II, IV och VI i direktiv 95/46 inte går utöver

gränserna för vad som är strikt nödvändigt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 2008, Satakunnan Markkinapörssi och Satamedia, C-73/07, EU:C:2008:727, punkt 56).

65. EU-domstolen erinrar om att artikel 7 i stadgan, som handlar om rätten till skydd för privatlivet och familjelivet, innehåller rättigheter motsvarande dem som garanteras i artikel 8.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), och att rättigheterna i artikel 7 i stadgan följaktligen, i enlighet med artikel 52.3 i stadgan, ska tillskrivas samma innebörd och samma räckvidd som rättigheterna i artikel 8.1 i Europakonventionen, såsom denna har tolkats i praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (dom av den 17 december 2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, punkt 70). Samma sak gäller för artikel 11 i stadgan och artikel 10 i Europakonventionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 maj 2016, Philip Morris Brands m.fl., C-547/14, EU:C:2016:325, punkt 147).

66. Det framgår av denna rättspraxis att Europadomstolen – såvitt avser avvägningen mellan rätten till skydd för privatlivet och rätten till yttrandefrihet – utvecklat en rad relevanta kriterier som ska beaktas, bland annat reportagets bidrag till en debatt av allmänintresse, hur känd den aktuella personen är, reportagets syfte, den aktuella personens tidigare agerande, innehållet i, formen på och återverkningarna av offentliggörandet, sättet och omständigheterna då uppgifterna erhöles samt hur tillförlitliga dessa är (se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, 27 juni 2017, Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy mot Finland, CE:ECHR:2017:0627JUD000093113, § 165). Vidare ska man beakta vilka möjligheter som den registeransvarige har att vidta åtgärder för att mildra ingreppet i rätten till privatliv.”

Generaladvokat Sharpston utvecklade i sitt förslag till avgörande i målet Buivids⁶ sin syn på vad kravet på ”uteslutande” innebar:

”I beslutet om hänskjutande anges att SB inte uppgav sitt syfte med att framställa och offentliggöra videoupptagningen. Det antydde emellertid under förhandlingen vid EU-domstolen att han eventuellt önskade exponera missförhållanden hos polisen (ett klassiskt syfte med god samhällsengagerad journalistik). Det är även i detta avseende en uppgift för de nationella domstolarna, i deras egenskap av den enda behöriga domstolen i fråga om faktiska förhållanden, att bestämma både om detta var SB:s syfte och om det i så fall var hans enda syfte. Om det också fanns andra orsaker (till exempel en uppfattning att det fanns en automatisk rätt att filma och offentliggöra filmer om polisen redan på grund av att poliser är offentliga tjänstemän, eller helt enkelt allmän nyfikenhet), skulle det betyda att kriteriet ”enbart för journalistiska ändamål” inte var uppfyllt. Följaktligen skulle undantaget i artikel 9 inte vara tillämpligt.”⁷

EU-domstolen har också i domen Google Spain och Google funnit att en sökmotorleverantörs behandling genom tillhandahållandet av sökmotorn inte omfattades av undantaget för journalistiska ändamål i artikel 9 i dataskyddsdirektivet.⁸

EU-domstolen har i domen Bastei Lübbe konstaterat att det följer av praxis att vid frågor om förenande av de nödvändiga kraven på skydd för flera grundläggande rättigheter innebär unionsrätten ett krav på att medlemsstaterna, när de införlivar direktiv med nationell rätt, ska utgå från en tolkning av direktiven som gör det möjligt att säkerställa en korrekt balans mellan de olika grundläggande rättigheter som åtnjuter skydd enligt unionens rättsordning (punkt 44–45). Det ankommer därefter på medlemsstaternas myndigheter och domstolar att, vid genomförandet av införlivandeåtgärderna avseende dessa direktiv, inte bara tolka sin nationella rätt på ett

⁶ Generaladvokatens förslag till avgörande i Buivids, C-345/17, EU:C:2018:780.

⁷ Ibid, punkt 59; understrykning tillagd här.

⁸ EU-domstolens dom Google Spain och Google, C-131/12, EU:C:2014:317, punkt 85.

sätt som överensstämmer med samma direktiv, utan även att inte grunda sig på en tolkning av dem som strider mot dessa grundläggande rättigheter eller mot andra allmänna principer i unionsrätten (punkt 45). Vidare konstaterade EU-domstolen att det preciseras i artikel 52.1 i EU:s rättighetsstadga att varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Det framgår även av domstolens praxis att en åtgärd som innebär en klar kränkning av en rättighet som åtnjuter skydd enligt stadgan inte kan anses uppfylla kravet på att säkerställa en korrekt balans mellan de grundläggande rättigheter som ska förenas (punkt 46). Mot denna bakgrund fann EU-domstolen att i en situation där den nationella lagstiftningen, såsom den har tolkats av de behöriga nationella domstolarna, medför att det blir omöjligt att fastställa ett påstått upphovsrättsintrång och att identifiera intrångsgöraren, innebär en klar kränkning av de grundläggande rättigheter som avser rätten till ett effektivt rättsmedel och rätten till skydd för immateriell egendom vilka tillkommer upphovsrättsinnehavaren, varför kravet på att säkerställa en korrekt balans mellan de olika grundläggande rättigheter som är aktuella inte uppfylls (punkt 51).⁹

Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB)

Varken Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB) eller dess föregångare Artikel 29-gruppen har lämnat någon närmare vägledning om tolkningen av begreppet journalistiska ändamål.

Artikel 29-gruppen har dock kort behandlat begreppet i anslutning till rätten till borttagande från sökmotorer. Där anges att det vid bedömningen av om en sökträff ska tas bort beroende på sammanhanget kan vara relevant att överväga om informationen på en webbsida publicerats för journalistiska ändamål samt att det faktum att informationen publicerats av en journalist vars yrke är att informera allmänheten är en faktor att beakta i avvägningen.¹⁰

EDPB har också kort berört begreppets betydelse avseende rätten till borttagande. EDPB har därvid noterat att EU-domstolen vid prövningen av rätten till borttagande från sökmotorer skiljer mellan den legitimitet som utgivare av en webbsida kan ha när det gäller att sprida information och sökmotorleverantörens legitimitet. EU-domstolen har därvid erkänt att en utgivarens verksamhet uteslutande kan ske för journalistiska ändamål, och i detta fall skulle utgivaren åtnjuta de undantag som medlemsstaterna kan fastställa i sådana situationer på grundval av artikel 9 i direktivet (numera artikel 85.2 i dataskyddförordningen). I detta avseende talar Europadomstolens dom av den 28 juni 2018 i målet M.L. och W.W. mot Tyskland för att den aktuella intresseavvägningen kan leda till olika resultat beroende på typen av begäran (som skiljer mellan *å ena sidan* en begäran om radering riktad mot den ursprungliga utgivaren – vars verksamhet är central när det gäller skyddet för yttrandefriheten – och *å andra sidan* en begäran om borttagande mot en sökmotorleverantör – vars huvudsakliga intresse inte är att offentliggöra den ursprungliga informationen om den registrerade, utan att göra det möjligt att identifiera eventuell tillgänglig information om personen och således fastställa personens profil).¹¹

⁹ EU-domstolens dom Bastei Lübbe, C-149/17, EU:C:2018:841, punkt 44–46.

¹⁰ 2 Artikel 29-gruppens riktlinjer om genomförandet av EU-domstolens dom i målet Google Spain och Google, C131/12, WP 225, 26 november 2014, punkt 11.

¹¹ Europeiska dataskyddsstyrelsen, Riktlinjer 5/2019 om kriterier för rätten att bli bortglömd av sökmotorer enligt dataskyddförordningen (del 1) Version 2.0, antagna efter publik konsultation den 7 juli 2020, punkt 50.

Avgöranden från andra länder inom EU/EES

Finska Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt avgörande i det nationella målet som låg till grund för EU-domstolens dom i Satakunnan och Satamedia, att den aktuella publiceringen (kreditupplysningar via bl.a. SMS-tjänst) inte utgjorde behandling av personuppgifter för ”redaktionella samt konstnärliga eller litterära syften” enligt den finska personuppgiftslagen.¹² Dessutom konstaterade domstolen att det faktum att uppgifterna först hade publicerats i en tidning inte uteslöt att senare publicering av samma uppgifter kunde prövas mot den finska personuppgiftslagen.

Svensk praxis

Allmän domstol

I den så kallade Lundsbergsdomen (NJA 2005 s. 361) fann Högsta domstolen att en rektor på en skola hade behandlat personuppgifter om hälsa i strid med 13 § PUL genom att på skolans webbplats på internet publicera ett brev med uppgifter om en anställd på skolan. Brevet var i första hand riktat till elevernas föräldrar och innehöll bland annat uppgift om att den anställde på grund av samarbetssvårigheter med elever och föräldrar omplacerats till ett annat elevhem och sedan en vecka var sjukskriven. Högsta domstolen uttalade därvid att rektorns överträdelse avsåg ett fåtal uppgifter och att syftet med publiceringen i första hand hade varit att tillgodose föräldrars berättigade intresse av information om barnens skola. Sammantagna ansåg domstolen att uppgifterna inneburit en inte obetydlig integritetskränkning för den anställde och beaktade därvid att uppgifterna har funnits webbplatsen under närmare fyra veckors tid och inte omedelbart tagits bort på den anställdes begäran. Vid en samlad bedömning, som innefattade en avvägning mellan yttrandefrihetens intresse och den enskildes intresse av skydd för privatlivet med hänvisning till EU-domstolens dom Lindqvist, C-101/01, ansåg domstolen att gärningen inte kunde anses vara ringa.

I den så kallade Ramsbro-domen (NJA 2001 s. 409) uttalade Högsta domstolen bland annat följande om uttrycket ”journalistiska ändamål” i 7 § andra stycket PUL.

”Av vad som anförts ovan framgår att rättigheterna enligt artikel 8 och 10 i Europakonventionen i enskilda fall kan komma i konflikt med varandra. För att avgöra sådana konflikter tillämpar Europadomstolen den s.k. proportionalitetsprincipen vilket innebär att en avvägning görs mellan intresset av skydd för privatlivet och intresset av yttrandefrihet. Det får antas att det i personuppgiftslagen föreskrivna, på direktivet grundade, undantaget för journalistiska ändamål utgör ett försök att i mer generella termer ge uttryck för en sådan intresseavvägning. Att uttrycket journalistiska ändamål använts kan under sådana förhållanden inte antas vara i avsikt att privilegiera etablerade massmedier eller personer som är yrkesverksamma inom sådana medier. Med uttrycket torde snarare få antas vara avsett att betona vikten av en fri informationsspridning i frågor av betydelse för allmänheten eller för grupper av människor och en fri debatt i samhällsfrågor.

[...]

Att webbsidan som sådan måste anses ha haft ett journalistiskt ändamål utesluter emellertid inte att det inom ramen för denna skulle kunna förekomma publicering och behandling av personuppgifter som inte kan anses ha haft ett journalistiskt ändamål. Publicering av uppgifter av rent privat karaktär kan exempelvis normalt inte anses ha ett journalistiskt ändamål helt oberoende av om publiceringen sker i ett sammanhang som i övrigt har journalistiska ändamål. Det saknar

¹² Finska högsta förvaltningsdomstolens dom ref. HFD 2009:82, tillgänglig här <https://www.finlex.fi/sv/oikeus/kho/vuosikirjat/2009/200902303>.

härvid i princip betydelse om uppgifterna angår personer som det lämnats också andra uppgifter om som får anses vara omfattade av det journalistiska ändamålet.

[...]

Att elektroniskt eller på annat sätt publicerade texter innehåller kränkande eller nedvärderande uppgifter eller omdömen innebär emellertid inte i sig att det inte är fråga om journalistiska ändamål. Tvärtom får sådant anses utgöra ett normalt inslag inom ramen för en kritisk samhällsdebatt. Som Europadomstolen framhållit innefattar yttrandefriheten även rätten att framföra sådan information och sådana åsikter och tankar som kränker, chockerar eller stör.”

Gällande rekvisitet *uteslutande* uttalade Högsta domstolen följande:

”Begränsningen till "uteslutande" journalistiska ändamål syftar i första hand på att klargöra att sådan personuppgiftsbehandling som sker inom massmedia och av journalister för annat än redaktionella ändamål faller utanför undantaget. Mass medias behandling av personuppgifter för exempelvis fakturering, direktreklam eller kartläggning av läsarprofiler faller således utanför undantaget (jfr rekommendationen 1/97). Något stöd för att uttrycket "uteslutande" därutöver också skulle tolkas så att det oberoende av att en publicering haft journalistiska ändamål skulle vara möjligt att med stöd av personuppgiftslagen bestraffa angrepp på annans goda namn och rykte kan inte anses föreligga.”

Göta hovrätt har i dom 2018-06-05 i mål nr B 3286-17 funnit att en persons publicering på sin öppna sida på ett socialt medium av ett inlägg bestående av brottsuppgifter avseende en yrkestrafikant inte omfattas av journalistiska ändamål i den mening som avsågs i PUL.

Svea hovrätt har i dom 2016-02-08 i mål nr B 240-15, utan att göra någon annan bedömning än den som tingsrätten hade gjort, funnit att en publicering av uppgifter om brottsmisstankar mot en person i ett inlägg på en blogg omfattas av journalistiska ändamål i den mening som avsågs i PUL. Uppgifterna bestod av att den berörda personen stod under åtal och i inlägget fanns en länk till åtalet och till den berördas personliga sida på ett socialt medium med bild. Den tilltalade hade uppgett att syftet med bloggen var journalistiskt och att avsikten med det aktuella inlägget var att kritisera en viss tidning och media i allmänhet och rapportera på ett annat sätt. Enligt den tilltalades mening hade tidningen lämnat felaktiga uppgifter om var den berörda personen var hemmahörande och att den dennes bakgrund borde framkommit i tidningens artikel. Inlägget var inte specifikt riktat mot den berörda personen utan avsåg att det fanns anledning att informera allmänheten om vem som var åtalad för vissa brott. Tingsrätten konstaterade att den tilltalade hade gjort gällande att behandlingen av personuppgifterna omfattats av journalistiska ändamål och anförde att en sådan invändning ska godtas och frikännande dom meddelas om det inte av omständigheterna framgår att invändningen är så osannolik att den kan lämnas utan avseende eller åklagaren har motbevisat den. Efter att ha gått igenom vad som följer av NJA 2001 s. 409 måste behandlingen, med hänsyn till det syfte som angetts på bloggans hemsida, anses ha ett i lagens mening journalistiskt ändamål. Att en webbsida har ett journalistiskt ändamål utesluter emellertid inte att det där kan förekomma uppgifter som inte kan anses ha ett journalistiskt ändamål. Därvid konstaterade tingsrätten att åklagaren hade anförde att syftet med behandlingen av personuppgifterna var att kränka och att behandlingen inte skedde "uteslutande för journalistiska ändamål". Tingsrätten anförde för egen del med ledning av NJA 2001 s. 409 att det faktum att uppgifter är kränkande utesluter inte att undantaget för journalistiska ändamål är tillämpligt; trots att syftet – vid sidan av journalistiska

ändamål – är att angripa någons goda namn och rykte, kan publiceringen anses ha skett "uteslutande för journalistiska ändamål" i den mening detta uttryck har i PUL. Mot denna bakgrund och med hänsyn till det uppgivna syftet med publiceringen på bloggen, fann tingsrätten att invändningen om att behandlingen av personuppgifterna skedde för "uteslutande journalistiska ändamål" inte är var osannolik att den kunde lämnas utan avseende och att åklagaren inte heller hade motbevisat den.

Göta hovrätt har i dom 2004-04-07 i mål nr B747-00 (RH 2004:51) funnit att en konfirmandledares publicering på sin egna, öppna webbplats på internet inte omfattades av journalistiska ändamål. Publiceringen innehöll vissa uppgifter om konfirmandläraren och 18 arbetskamrater inom pastoratet, inklusive deras fullständiga namn eller i vissa fall bara förnamn. Därutöver beskrevs, i lätt skämtsamma ordalag, arbetskamratens arbetsuppgifter och fritidsvanor. I flera fall nämndes även deras familjeförhållanden, telefonnummer och andra uppgifter. Dessutom angavs att en arbetskamrat hade skadat foten och var deltidssjukskriven. Hovrätten bedömde att publiceringen haft till syfte att informera en begränsad grupp medlemmar i församlingen, något som inte kunde anses ha gjort det berättigat att göra uppgifterna allmänt tillgängliga på Internet. Vidare fann hovrätten att behandlingen inte var tillåten med stöd av en intresseavvägning. Hovrätten uttalade att den bestämmelsen (10 § f PUL) gav uttryck för en allmän avvägning mellan exempelvis yttrandefrihet och skyddet för privatliv och att det närmast skulle göras en avvägning mellan de allmänna principerna om yttrandefrihet och den enskildes rätt till skydd för sitt privatliv. Hovrätten anförde att de aktuella uppgifter var av så alldaglig karaktär i förhållande till den typ av uppgifter som yttrandefriheten primärt skall garantera skydd för, att yttrandefrihetens intresse ur det perspektivet inte har någon större tyngd. Uppgifterna om sjukskrivningen (hälsotillstånd) var dock principiellt sett förhållandevis skyddsvärda uppgifter om vederbörandes privata sfär. Å andra sidan hade konfirmandledaren haft ett berättigat intresse att underlätta konfirmandernas deltagande i församlingslivet. Detta intresse har emellertid inte motiverat att göra uppgifterna allmänt tillgängliga. Mot denna bakgrund fann hovrätten att en tillämpning av proportionalitetsprincipen inte ledde till att PUL:s bestämmelser skulle tillämpas på ett sådant sätt att de inte skulle anses omfatta behandlingen och att det därvid hade beaktats att behandlingen i sig hade inneburit att uppgifterna gjorts tillgängliga för en större allmänhet. Hovrätten ogillade dock åtalet efter en helhetsbedömning eftersom överträdelsen ansågs vara ringa och föll utanför det straffbelagda området. Vid denna bedömning beaktades i förmildrande riktning att behandlingen inte haft något kommersiellt syfte, skett som ett led i arbete som handledare för konfirmander och därmed som en integrerad del i konfirmandledarens utövande av sin religion, att uppgifterna varit av alldaglig art med undantag för uppgiften om annans hälsa och bara under en förhållandevis kort tid varit tillgängliga på internet. Därtill beaktades att uppgifterna hade tagits bort så snart konfirmandledaren fått reda på att en del av de berörda personerna hade gett till känna att de var negativt inställda. I försvarande riktning beaktades att behandlingen inneburit att uppgifterna hade gjorts tillgängliga för en större allmänhet.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i dom 2003-11-11 i mål nr B 3113-02 bedömt ett register med känsliga personuppgifter och uppgifter om domar i brottmål om drygt 1 000 personer, som innehavaren inte hade spridit, men haft för avsikt att på något sätt sprida uppgifterna och att innehavaren även haft planer på att starta en webbplats. Med hänsyn till registrets innehåll och utformning ansåg hovrätten att det inte kunde bidra till att sprida information, kritik och debatt om samhällsfrågor av betydelse för allmänheten. Vidare saknade registret enligt hovrätten värde som bakgrundsinformation för en seriös samhällsdebatt och hade uppenbarligen inte något att tillföra samhälls- och allmänintresset.

Hovrätten för Västra Sverige har i dom 2002-06-20 i mål nr T 2505-01 funnit att en publicering på internet på en webbplats omfattats av journalistiska ändamål. Publiceringen bestod av berörda personers namn och bild i ett så kallat "förbrytargalleri", där syftet var att visa hur myndigheter och en entreprenör agerat i samband med ett vägbygge.

Göteborgs tingsrätt har i dom 2019-03-11 i mål nr B 9275-17 funnit att den tilltalades publicering av målsägandens personuppgifter genom att på sin sida på ett socialt medium lägga upp och dela målsägandens utredning från en psykiatrisk klinik vid flera tillfällen under ca ett års tid inte omfattades av journalistiska ändamål. Den tilltalade hade gjort gällande publiceringen gjorts som ett rop på hjälp mot bakgrund av den oro som han upplevde för sin son i syfte att skydda pojken från sin mamma. Mot bakgrund av vad som i övrigt framkommit i målet ansåg tingsrätten att den tilltalades invändning om nöd respektive putativ nöd helt kunde lämnas utan avseende.

Umeå tingsrätt har i dom 2014-08-29 i mål nr B 100-14 funnit att undantaget för journalistiska ändamål inte varit tillämpligt för en publicering på ett socialt medium av en brottmålsdom. Den tilltalade hade anfört att syftet var att informera om domen och varna andra, vilket enligt domstolen utgjorde ett användande av yttrandefriheten med ett syfte som åtminstone var näraliggande ett journalistiskt ändamål. Mot bakgrund av att publiceringen allvarligt kränkt den berörda personens rätt till privatliv och också hade publicerats som ett inlägg på ett socialt medium, samt att det inte ens hade påståtts att det skulle ha skett inom ramen för någon verksamhet som enligt tingsrätten ens i vid bemärkelse kan anses vara journalistisk, bedömde tingsrätten sammantaget att den tilltalades behandling inte hade haft ett journalistiskt ändamål.

Uddevalla tingsrätt har i dom 2012-04-25 i mål nr B 2148-11 funnit att undantaget i direktiv 95/46/EG och PUL inte var tillämpligt trots att ett journalistiskt ändamål funnits, då även uppgifter av rent privat karaktär publicerades.

Allmän förvaltningsdomstol

Kammarrätten i Stockholm har i dom 2019-06-20 i mål nr 3495-19 funnit att det av sökanden uppgivna syftet var att anse som ett journalistiskt ändamål och de handlingar – som innehöll personuppgifter – som hade begärts ut inte omfattas av sekretess enligt 21 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Sökanden anförde därvid att denne drev en webbplats som informerade om hur skolplaceringar gick till i landets kommuner och uttryckte kritik mot den metod för placeringar som en viss kommun och många andra kommuner använde. Enligt sökanden hade handlingarna begärts för att sökanden som skribent för webbplatsen skulle granska hur kommunens skolplaceringar fallit ut år 2019 och informera allmänheten om utfallet via webbplatsen, vilket enligt sökanden tydligt var inom ramen för journalistiska ändamål. Sökanden gjorde gällande att målet med webbplatsen var att de kommuner som använde denna metod skulle byta till en rättvis och laglig metod och att de kommuner som ännu inte infört metoden uppmärksammades på de stora brister som fanns med metoden. Enligt sökanden hade webbplatsen totalt besökts av ca 3 500 personer och sökanden hade via den blivit kontaktad av mer än 50 familjer som råkat ut för problem vid skolplaceringar och som haft nytta av informationen på webbplatsen. Enligt sökanden var det därmed tydligt att det fanns ett stort allmänintresse i att publicera information om hur skolplaceringar går till och hur de verkliga utfallen blir.

Kammarrätten i Stockholm har i dom 2005-11-17 i mål nr 5631-05 funnit att behandling av personuppgifter i samband med författandet av en bok om jakt med mera och

internetpublicering i samband därmed omfattades av undantaget för journalistiska ändamål i PUL:s mening.

Kammarrätten i Stockholm har i dom 2005-06-02 i mål nr 2546-05 (RK 2005:2546) tagit ställning till en invändning om att det förelåg journalistiska ändamål som två journaliststudenter gjort mot ett myndighetsbeslut att inte vid begäran om allmän handling lämna ut personnummer och adressuppgifter för nämndemän vid domstolarna. Kammarrätten fann med hänsyn till klagandenas studieinriktning och vad de angett om sitt syfte med behandlingen – att de som ett avslutande led i sin utbildning avsåg att göra en journalistiskt granskande undersökning av nämndemännen i landets tingsrätter och hovrätter och producera en artikel som skulle publiceras samt att artikeln skulle säljas till en tidning – att deras invändning inte var så osannolik att den kunde lämnas utan avseende. Enligt kammarrättens mening förtogs inte det i bestämmelsen skyddade syftet med behandlingen om resultatet förutom att publiceras även redovisades som en praktisk uppgift inom ramen för en journalistutbildning. Invändningen fick därför godtas.

Kammarrätten i Stockholm har i dom 2005-03-30 i mål nr 1872-04 (RK 2005:1872) funnit att en ideell förenings publicering på internet av uppgifter om barn som tvångsomhändertagits med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, med det uppgivna syftet att för medlemmarnas räkning efterlysa de tvångsomhändertagna barnen med målsättningen att verka för återförening samt att skydda barnens vitala intressen av att inte bli utsatta för olika slags övergrepp, inte omfattades av journalistiska ändamål i PUL:s mening.

Förvaltningsrätten i Stockholm har i dom 2018-05-02 i mål nr 16590-17 funnit att den behandling som en sökmotorleverantör utför vid tillhandahållandet av sökmotorn inte omfattas av ett journalistiskt ändamål.

Integritetsskyddsmyndigheten

IMY har vid tillämpning av undantaget för journalistiskt ändamål i PUL gjort följande bedömningar.

I yttrande år 2015 i dnr 2157-2014 anförde IMY avseende en publicering av en artikel på en webbplats med en brottmålsdom bifogad, där den tilltalades personuppgifter framgick av både artikeln och domen medan målsägandens enbart personuppgifter framgick av domen, fick anses omfattas av ett journalistiskt ändamål. Vad gäller uppgifter av rent privat karaktär uttalade IMY att den av Högsta domstolen angivna begränsningen för undantaget i PUL kan ses som ett uttryck för nödvändigheten av att pröva omständigheterna i det enskilda fallet och att därvid göra en proportionalitetsavvägning som förenar rätten till privatliv och rätten till yttrandefrihet med varandra. IMY konstaterade att vad som är att hänföra till uppgifter av rent privat karaktär inte utvecklats närmare av Högsta domstolen. IMY framhöll att myndigheten i sin tillämpning tidigare bedömt att publicering på en blogg av en vårdnadsdom med ingående beskrivningar av föräldrar och barns levnadsförhållanden, en barnavårdsutredning från socialtjänsten och ett polisförhör med barn med anledning av misstanke om sexuella övergrepp har inneburit behandling av personuppgifter av rent privat karaktär.

Därtill framhöll IMY att EU-domstolen i Satakunnan-domen uttalat att för att beakta yttrandefrihetens betydelse i demokratiska samhällen ska de begrepp som hör samman med denna, bland annat journalistik, tolkas i vid mening. IMY konstaterade därvid att EU-domstolen inte har, såsom Högsta domstolen, specifikt hänvisat till något

undantag för uppgifter av rent privat karaktär. Enligt IMY anger dock EU-domstolen vissa begränsningar då den uttalar att det för att göra en balanserad avvägning mellan de två grundläggande rättigheterna fordras, för att skydda den grundläggande rätten till privatliv, att undantag från eller begränsningar i förhållande till det skydd av personuppgifter som föreskrivs i dataskyddsdirektivet inte går utöver gränserna för vad som är strikt nödvändigt.

Mot denna bakgrund kunde det enligt IMY:s mening, även om sammanhanget talade för att publiceringen kunde anses ha skett för journalistiska ändamål, finnas skäl att ifrågasätta om inte rätten till skydd för privatlivet måste anses gälla, eller uppgifterna med Högsta domstolens avgörande som utgångspunkt, betecknas som uppgifter av rent privat karaktär, när det gällde sådana delar av innehållet som avslöjade privata detaljer om den tilltalade och målsägandens levnadsförhållanden. I det avseendet måste beaktas att ingen av dem var såvitt känt någon offentlig person som kunde anses få tolerera ett större intrång i sitt privatliv och insyn från allmänheten än andra. Publiceringen innehöll en artikel med sammanfattande beskrivningar av domen som beskrev händelser där målsäganden genom den tilltalades brottsliga handlingar utsatts för brott. Dessa beskrivningar om den tilltalades gärningar var enligt IMY att hänföra till den aktuella diskussionen och de omfattades därmed som utgångspunkt av ett journalistiskt ändamål. Dock innehöll publiceringen i artikeln även mer detaljerade och känsliga personuppgifter om målsäganden. Publiceringen omfattade även domen i sin helhet, som också redogjorde för mer rent privata uppgifter om både målsägandens och den tilltalades levnadsförhållanden. Det kunde ifrågasättas om en avvägning mellan intresset av skydd för privatlivet och yttrandefriheten borde leda till att sådan publicering av personuppgifter kunde hänföras till undantaget för journalistiska ändamål. IMY bedömde att i vart fall publiceringen av de rent privata och känsliga personuppgifterna om målsäganden i artikeln och domen inte kunde anses omfattas av undantaget för journalistiska ändamål. Mot den bakgrunden ansåg IMY att PUL i vart fall skulle tillämpas på den behandlingen av personuppgifter.

IMY har i beslut 2010-05-04 i dnr 360-2010 funnit att en publicering på en blogg på internet av rent privata uppgifter om barn i ett vårdnadsärende inte hade skett uteslutande för journalistiska ändamål, även om vissa av de publicerade uppgifterna ansågs omfattas av ett sådant ändamål.

IMY har i yttrande 2009-04-07 i dnr 384-2009 ansett att en publicering på en blogg på internet av namn på en läkare som misstänkts för brott har omfattats av ett journalistiskt ändamål.

IMY har i yttrande 2009-02-17 i dnr 1658-2008 ansett att en publicering av uppgifter på internet om personer som dömts för sexualbrott har saknat ett journalistiskt ändamål.

IMY har i beslut år 2000 i dnr 722-99 funnit att en persons egna inställning och uppgift om att denne saknat journalistiskt ändamål för sin återpublicering på internet av en sammanställning av prickade läkare som hämtats från en grundlagsskyddad publicering inte hade någon avgörande betydelse vid bedömningen av om behandlingen omfattats av journalistiska ändamål. Med hänsyn till att den ursprungliga publiceringen fick anses utgöra vedertagen journalistik fick återpubliceringen anses omfattas av journalistiska ändamål.

Svenska förarbeten

I förarbetena till dataskyddslagen anges bland annat följande om 1 kap. 7 § dataskyddslagen:¹³

"Enligt artikel 9 i dataskyddsdirektivet ska medlemsstaterna, med avseende på behandling av personuppgifter som sker uteslutande för journalistiska ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande, besluta om undantag och avvikelser från delar av direktivet endast om de är nödvändiga för att förena rätten till privatlivet med reglerna om yttrandefriheten. Vid genomförandet av dataskyddsdirektivet gjorde regeringen bedömningen att TF och YGL inte behövde ändras.¹⁴ I 7 § första stycket PUL infördes en upplysningsbestämmelse som anger att bestämmelserna i lagen inte ska tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i TF och YGL. Det innebär bl.a. att de grundlagsskyddade rättigheterna att framställa och sprida yttranden samt meddelar- och anskaffarfriheten undantas från personuppgiftslagens tillämpningsområde.

I dataskyddsförordningen regleras förhållandet till yttrande- och informationsfriheten i artikel 85.1. Enligt regeringens bedömning ger regleringen i artikel 85 i dataskyddsförordningen ett något större utrymme för undantag än direktivet, bl.a. genom att det inte längre krävs att behandling ska ske uteslutande för journalistiska ändamål för att undantag ska kunna göras. Därutöver anger skäl 153 att begreppet yttrandefrihet måste ges en bred tolkning för att beakta vikten av rätten till yttrandefrihet i varje demokratiskt samhälle. Regeringen bedömer mot denna bakgrund, till skillnad från Datainspektionen och Kommerskollegium, att den unionsrättsliga dataskyddsregleringen även fortsättningsvis ger utrymme för bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i TF och YGL.

Frågan är då om det finns behov av en bestämmelse i dataskyddslagen som tydliggör förhållandet mellan dataskyddsförordningen och bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i TF och YGL. Som utredningen och flera remissinstanser konstaterar är det angeläget att dataskyddsförordningens och dataskyddslagens bestämmelser inte ger upphov till osäkerhet kring möjligheterna till personuppgiftsbehandling på det grundlagsskyddade området. En sådan osäkerhet skulle kunna påverka vitala delar av opinionsskapande verksamhet som är av grundläggande betydelse för demokratin och som skyddas genom bl.a. censurförbudet och meddelarfriheten. Som utredningen konstaterar innebär det förhållandet att den unionsrättsliga dataskyddsregleringen är en direkt tillämplig förordning, som dessutom kan leda till kännbara sanktionsavgifter, ett än större behov av ett förtydligande av förhållandet till tryck- och yttrandefrihetsregleringen. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att det bör införas en bestämmelse som tydliggör att dataskyddsförordningen och dataskyddslagen inte ska tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot grundlagsregleringen om tryck- och yttrandefrihet.

[...]

Regeringen föreslår alltså att det införs en bestämmelse i dataskyddslagen med innebörden att dataskyddsförordningen och dataskyddslagen inte ska tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot TF eller YGL.

[...]

I 7 § andra stycket PUL görs undantag från stora delar av lagens bestämmelser vid personuppgiftsbehandling som inte omfattas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen, men som sker uteslutande för journalistiska ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande. Undantaget har införts med stöd av artikel 9 i dataskyddsdirektivet (se

¹³ Prop. 2017/18:105 s. 40 ff. och s. 187.

¹⁴ Prop. 1997/98:44 s. 50.

avsnitt 7.1) och innebär i praktiken att bara de bestämmelser i lagen som rör tillsyn och säkerhet vid behandling ska tillämpas i sådan verksamhet. Undantagsbestämmelsen i 7 § andra stycket PUL har ansetts tillämplig exempelvis på journalistisk verksamhet utanför det grundlagsskyddade området på internet som resulterar i yttranden som endast sprids där och även för viss kommunikation som inte bedrivs av yrkesverksamma journalister (prop. 1997/98:44 s. 52–53 och NJA 2001 s. 409).

Genom artikel 85.2 i förordningen åläggs medlemsstaterna att göra vissa undantag från förordningen för behandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande. Undantag får dock bara göras om de är nödvändiga för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten. I skäl 153 i dataskyddsförordningen anges att undantag särskilt bör gälla vid personuppgiftsbehandling inom det audiovisuella området och i nyhetsarkiv samt pressbibliotek.

[...]

Som konstateras i avsnitt 7.1 innebär artikel 85.2 att möjligheterna till undantag från förordningen är något större än de som i dag gäller enligt dataskyddsdirektivet. Regeringen delar därför utredningens bedömning att det även fortsättningsvis finns möjlighet att ha ett undantag av det slag som finns i 7 § andra stycket PUL. Det kan konstateras att betydelsen av opinionsbildning genom alternativa kanaler såsom sociala medier, bloggar och liknande har ökat dramatiskt under senare år. Detta medför att skälen för ett undantag utanför tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde inte har minskat och inte heller kan förutses göra det framöver. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det bör införas ett undantag för behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande i den utsträckning som förordningen tillåter det.

Enligt artikel 85.2 är det inte möjligt att införa undantag beträffande kapitel I om syfte, tillämpningsområde och definitioner, kapitel VIII om rättsmedel, ansvar och sanktioner samt kapitel X och XI som innehåller genomförande- och slutbestämmelser. Förordningens bestämmelser om särskilda behandlingssituationer i kapitel IX torde knappast bli tillämpliga för den behandling som avses här, varför de inte behöver undantas uttryckligen. I likhet med vad som gäller enligt 7 § andra stycket PUL, bör undantag inte heller göras från de bestämmelser som rör säkerhet för personuppgifter och tillsyn. Sammantaget innebär detta att undantaget bör omfatta bestämmelserna i artiklarna 5–30 och 35–50 i dataskyddsförordningen, liksom de delar av dataskyddslagen som har stöd i de aktuella bestämmelserna.

[...]

[1 kap. 7 § dataskyddslagen], som reglerar dataskyddsförordningens och lagens förhållande till tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, motsvarar 7 § och 8 § första stycket PUL. Övervägandena finns i avsnitt 7. I paragrafens första stycke anges att dataskyddsförordningen och lagen inte ska tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Bestämmelsen tydliggör att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen har företräde framför dataskyddsförordningens och lagens bestämmelser. I andra stycket, som har sin grund i artikel 85.2 i dataskyddsförordningen, anges att artiklarna 5–30 och 35–50 i dataskyddsförordningen och 2–5 kap. i lagen inte ska tillämpas vid behandling av personuppgifter för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande utanför det grundlagsreglerade området. Bestämmelsen innebär att endast bestämmelserna om syfte, tillämpningsområde och definitioner (kapitel I), om samarbete med tillsynsmyndigheten och säkerhet för personuppgifter (artiklarna 31–34 i kapitel IV), om oberoende tillsynsmyndigheter (kapitel VI), om samarbete och enhetlighet (kapitel VII) samt om rättsmedel, ansvar och sanktioner (kapitel VIII) är tillämpliga vid behandling för de nämnda ändamålen.

Bestämmelserna om tillsyn, rättsmedel, ansvar och sanktioner är därmed i praktiken tillämpliga enbart såvitt avser tillsyn över eller överträdelser av bestämmelserna om säkerhet för personuppgifter.”

I Yttrandefrihetskommitténs delbetänkande ”Ny yttrandefrihetsgrundlag?” angavs följande om vilka slutsatser som kan dras av Ramsbro-domen och Satakunnan-domen avseende ”journalistiska ändamål” i en av tre föreslagna regleringsmodeller som skulle kunna ersätta TF och YGL (ändamålsmodellen), som tagit sitt avstamp i uttrycket ”journalistiskt ändamål” i 7 § andra stycket PUL och artikel 9 i dataskyddsdirektivet:

”Om man söker efter ett slags definition av ”journalistiska ändamål” i [Ramsbro-domen och Satakunnan-domen] torde man komma närmast när [EU-domstolen] talar om verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten och när Högsta domstolen talar om frågor av betydelse för allmänheten eller för grupper av människor och en fri debatt i samhällsfrågor och om ett ändamål att informera, utöva kritik och väcka debatt om samhällsfrågor av betydelse för allmänheten. De citerade bestämningarna skiljer sig något åt, framför allt på så sätt att Högsta domstolen talar om ”betydelse för allmänheten” medan [EU-domstolen] undviker betydelsefrågan och bara talar om ”att sprida ... till allmänheten”. Man torde preliminärt våga dra slutsatsen att, i enlighet med vad [EU-domstolen] har uttalat, behandling av personuppgifter ”för journalistiska ändamål” enligt [dataskyddsdirektivet] (och därmed 7 § andra stycket PUL) kan väsentligen översättas med ”som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten”. En reservation bör dock göras för att detta måhända inrymmer en viss ”övertolkning” av Satakunnan-domen”. Analysen torde behöva fördjupas i det fortsatta arbetet. Av det sagda framgår att redan uttrycket ”journalistisk” är så vidsträckt att Ändamålsmodellen kommer att rymma de flesta yttranden som sprids till allmänheten. Tillägget av konstnärligt och litterärt ändamål gör naturligtvis att modellen blir än mer vidsträckt. Uttrycket ”opinionsbildande” har som sagt tillagts för att avgränsningen ska stämma bättre med vad som avses enligt normalt svenskt språkbruk. Detta uttryck tillägger knappast något till ”journalistisk” med den breda tillämpning som detta begrepp alltså har fått”.¹⁵

I departementspromemorian Följdändringar till ändrade mediegrundlagar uttalades bland annat följande i frågan om söktjänster med fällande brottmålsdomar kunde omfattas av begreppet journalistisk verksamhet.

”Vid denna bedömning är det svårt att föreställa sig en situation där det av kommittén nämnda typfallet på en uppgiftssamling som träffas av undantagen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen – en till allmänheten riktad renodlad söktjänst avseende fällande brottmålsdomar – med tillämpning av den av EU-domstolen anvisade proportionalitetsbedömningen skulle anses falla under journalistundantaget i dataskyddslagen. Detta med beaktande av att uppgifterna helt uppenbart är mycket integritetskänsliga och då ett sådant register inte kan sägas informera, utöva kritik och väcka debatt om samhällsfrågor av

¹⁵ SOU 2010:68 s. 262 och 302 ff. Delbetänkandet, som presenterade tre skisser på regleringsmodeller till en ny yttrandefrihetsgrundlag (Ansvarsmodellen, Verksamhetsmodellen och Ändamålsmodellen), var utformat som ett debattbetänkande för att stimulera diskussionen om hur ett eventuellt alternativ till den nuvarande grundlagsregleringen med TF och YGL skulle kunna utformas. Samtliga modeller skulle förutsätta att yttrandet förekommer i ett massmedium för att grundlagsskydd skulle kunna uppkomma, där Ändamålsmodellen skulle ta sikte på ändamålet med ett yttrande, genom att skyddet gäller för yttranden med ett opinionsbildande, journalistiskt, litterärt eller konstnärligt ändamål. I den efterföljande debatten och under remissbehandlingen fick modellerna skiftande omdömen. Kommittén valde därför att inrikta sitt fortsatta arbete på att ur de tre modellerna utmejsla ett alternativ som skulle kunna ställas mot de två gällande grundlagarna på området, vilket presenterades i slutbetänkandet ”En översyn av tryck- och yttrandefriheten” (SOU 2012:55). Den modell som kommittén hade tagit fram (”Ny yttrandefrihetsgrundlag (NYGL)”), fick dock i slutändan inte stöd av kommittén, som istället valde att hålla fast vid TF och YGL (se överväganden i kap. 8–10). Kommitténs ordförande, Göran Lambertz, reserverade sig mot kommitténs slutsatser på två punkter (s. 685–695). Han anförde i sin reservation att han ansåg att kommittén borde ha föreslagit en teknikberoende grundlag för yttrandefriheten och en straffbestämmelse om skydd för privatlivet samt lade för egen del fram ett sådant förslag (bilaga 10 till betänkandet).

betydelse för allmänheten. Det torde därför gå för långt att hävda att ett undantag från personuppgiftsskyddet i ett sådant fall är strikt nödvändigt. Så får även anses vara fallet med andra känsliga personuppgifter avseende exempelvis etnisk bakgrund, sexuell läggning eller religiös övertygelse.

Som anges i avsnitt 5.2.2 är det av betydelse om söktjänsten i fråga också innehåller redaktionellt material. Det torde dock krävas att kopplingen mellan personuppgifterna och det redaktionella inslaget framstår som tydlig och relevant för att undantaget för journalistisk verksamhet ska kunna åberopas. När det gäller exemplet med ett privat belastningsregister riktat till allmänheten görs bedömningen att detta inte rimligen kan falla under journalistundantaget bara för att det i anslutning till registret även förekommer fristående artiklar och rättsliga analyser. En annan ordning skulle innebära att integritetsskyddet enkelt kan kringgås på ett sätt som inte kan anses svara mot den balanserade avvägning mellan skyddet för privatlivet och yttrandefriheten som EU-domstolen anvisat i Satakunnan-målet.¹⁶

Utländska förarbeten

I förarbetena till den norska nationella kompletterande lagen till dataskyddsförordningen gjordes följande bedömning av att ordet "uteslutande" ("enbart" i den svenska) i dataskyddsförordningen endast förekommer i skälen:

"Det framgår inte av ordalydelsen av artikel 85 att det bara är behandling av personuppgifter som uteslutande ("utelukkende") syftar till ett av de nämnda ändamålen som ska omfattas av undantagsregeln, vilket det gör i artikel 9 dataskyddsdirektivet och 7 § personopplysningsloven [den tidigare norska motsvarighet till PUL; IMY:s anm.]. Det följer emellertid av skäl 153 att "[b]ehandling av personuppgifter enbart ("utelukkende") för journalistiska, akademiska, konstnärliga eller litterära ändamål bör undantas" (emfas här). Det finns därför liten anledning att tro att artikel 85 i dataskyddsförordningen innebär någon ändring i detta avseende".¹⁷

Vidare framgår att undantaget inte är tillämpligt för behandling som delvis har andra ändamål, såsom reklam för varor och tjänster.¹⁸

I förarbetena¹⁹ till en ändring i den norska lagen för att stärka skyddet för enskilda ytterligare vid kränkningar på internet,²⁰ som trädde i kraft den 1 januari 2022, behandlades återigen begreppet uteslutande ("utelukkende") utan att några ändringar gjordes i denna del.

Litteratur

I *engelsk* litteratur har Kranenborg lyft fram att ordet uteslutande ("solely") saknas i artikel 85 i dataskyddsförordningen i jämförelse med artikel 9 i direktiv 95/46/EG och numera bara förekommer i skäl 153.²¹ Vidare anför han att EU-domstolen förefaller tveksam till att ta en definitiv position om hur dessa rättigheter ska jämkas samman och att den i domarna Lindqvist, Satakunnan och Buivids klart lämnat det till att avgöras på nationell nivå.²² Vidare för han fram att artikel 9 i direktivet kritiserats för att

¹⁶ Ds 2017:57, s. 121.

¹⁷ Prop. 56 LS (2017–2018), punkt 14.2, s. 101; IMY:s översättning.

¹⁸ A.prop. punkt 14.1 s. 100 och punkt 38.1 s. 211.

¹⁹ Prop. 158 L (2020–2021), <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-158-l-20202021/id2842352/>.

²⁰ Lovvedtak 171 (2020–2021), <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2020-2021/vedtak-202021-171/>.

²¹ Kranenborg, H., i Georgieva, L., i C. Kuner, L.A. Bygrave & C. Docksey (red.), The EU General Data Protection Regulation (GDPR), OUP, Oxford, 2020, Art. 85, avsnitt B.1.

²² A.a., avsnitt B.4.

vara för otydlig och uppenbarligen – eller i vart fall alldeles – för restriktiv, en kritik som främst avsett två punkter. Den första är att den endast gällt för tre typer av syften och därmed exkluderat icke-professionella syften som ändå skulle kunna anses omfattas av yttrandefriheten. Den andra är att användningen av ordet "uteslutande" förefaller exkludera alla aktiviteter som inte exklusivt avser sådana syften.²³ Enligt Kranenborg sänkte EU-domstolen genom Lindqvist-domen och Satakunnan-domen avsevärt den påverkan som artikel 9 hade kritiserats för, vilket därefter bekräftades i Buivids-domen. Förhållningssättet har dock kritiserats för att det möjliggör vida undantag och avvikelser från vad EU-lagstiftaren angett, på ett sätt som gör att yttrandefriheten "trumfar" skyddet av personuppgifter. Denna fråga har väckts i EU-domstolens mål Associated Newspapers, C-687/18 (som dock sedermera har avskrivits eftersom begäran återkallats på grund av omständigheter i det nationella målet; IMY:s anm.). Den hänskjutande domstolen (Court of Appeal i Storbritannien) angav i sin begäran om förhandsavgörande²⁴ att minoriteten av domstolens ledamöter ansåg att den nationella lagstiftningen inte respekterade rätten till ett effektivt rättsmedel, eftersom den inte tillät en avvägning mellan yttrandefriheten och rätt till privatliv och skydd av personuppgifter. Vidare påpekar Kranenborg att i kommissionens förslag till dataskyddsförordningen fanns flera fraser från Satakunnan-domen som var mer uttryckliga och tänkta att kodifiera domstolens förhållningssätt som togs bort i den slutliga versionen. Inga nya formuleringar introduceras dock som skulle kunna indikera en avvikelse från det tidigare inslagna förhållningssättet. Mot denna bakgrund menar Kranenborg att det kan antas att artikel 85 inte kommer medföra några större förändringar jämfört med det förhållningssätt som gällde under dataskyddsdirektivet.²⁵

I den svenska litteraturen anför Öman att artikel 85.1 i dataskyddsförordningen handlar om nationell lagstiftning för att generellt förena rätten till integritet enligt dataskyddsförordningen med yttrande- och informationsfriheten, medan artikel 85.2 handlar mer specifikt om de nationella undantag och avvikelser från dataskyddsförordningen som ska fastställas för behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande. Vidare anför Öman att artikel 85.1 innebär att det är genom nationell lag som rätten till integritet i enlighet med dataskyddsförordningen ska förenas med yttrande- och informationsfriheten och att det inte är tillräckligt att överlåta åt nationella myndigheter och domstolar att tolkningsvis göra denna avvägning.²⁶ Enligt Öman har Sverige gjort detta genom att i 1 kap. 7 § första stycket dataskyddslagen föreskriva att dataskyddsförordningen (och dataskyddslagen) inte tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot TF eller YGL, det vill säga gett den grundlagsskyddade yttrande- och informationsfriheten ett absolut företräde.²⁷ Gällande artikel 85.2 anför Öman att det krävs för undantag eller avvikelser inte att behandlingen av personuppgifter sker uteslutande för de angivna ändamålen.²⁸ Beträffande 1 kap. 7 § andra stycket anför Öman att "[d]et kan inte helt uteslutas att även myndigheter någon gång skulle med framgång kunna åberopa sig på detta EU-baserad undantag med hänsyn till (medborgarnas) yttrandefrihet (i förhållande till det offentliga)".²⁹

²³ A.a., avsnitt C.1.

²⁴ Tillgänglig här: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=220281&doclang=SV>.

²⁵ Kranenborg, H., i Georgieva, L., i C. Kuner, L.A. Bygrave & C. Docksey (red.), The EU General Data Protection Regulation (GDPR), OUP, Oxford, 2020, Art. 85, avsnitt C.2.

²⁶ Med hänvisning till EU-domstolens dom Lindqvist, C-101/01, EU:C:2003:596, punkt 87–89 (om att dataskyddsdirektivet förutsatte en sådan ordning).

²⁷ Öman, S. Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. JUNO uppl. 2, kommentaren till artikel 85, under rubriken "Första punkten...".

²⁸ A.a., kommentaren till artikel 85, under rubriken "Andra punkten...".

²⁹ A.a., kommentaren till 1 kap. 7 § dataskyddslagen.

Brinnen har anført att EU-domstolens tolkning i Satakunnan- domen av begreppet journalistiska ändamål överensstämmer väl med den tolkning av motsvarande begrepp i PUL som Högsta domstolen gjort i NJA 2001 s. 409.³⁰

Holtz har avseende innebörden av artikel 85 och sambandet mellan punkterna anført att artikeln innehåller ett konkret lagstiftningsuppdrag och att tolkningsproblem kan uppstå angående förhållandet mellan artikel 85.1 och artikel 85.2.³¹ Enligt Holtz framgår det inte riktigt av ordalydelsen av artikel 85.1 om bestämmelsen ska tolkas som en självständig och allmän öppningsklausul avseende yttrandefriheten (såsom gjort i 1 kap. 7 § första stycket i dataskyddslagen) eller om enbart den mer konkreta bestämmelsen i artikel 85.2 ger medlemsstaterna ett handlingsutrymme (vilket förordas i den tyska litteraturen)³². Den sistnämnda tolkningen skulle enligt Holtz innebära att nationella undantag eller avvikelser från förordningen uteslutande är tillåtna för behandlingar som sker i de nämnda privilegierade syftena, men inte behandlingar i andra syften, även om de täcks av yttrandefriheten (på grund av ordet "inbegripet" i artikel 85.1). Vid en sådan tolkning skulle enligt Holtz ett generellt undantag för behandlingar som täcks av yttrandefriheten och som är oberoende av de privilegierade syftena strida mot dataskyddsförordningen. Då en behandling av personuppgifter traditionellt sker i relativt stor omfattning inom det grundlagsskyddade medieområdet menar Holtz att det inte är givet att EU-lagstiftaren faktiskt avsåg att undanta detta område helt från dataskyddsförordningen genom ett generellt privilegium. Holtz konstaterar därvid att en sådan tolkning vinner stöd i den tyska litteraturen³³ och lyfter fram att även IMY uttryckt kritik mot en tolkning som innebär ett generellt undantag för yttrandefriheten.³⁴ Ett ytterligare argument mot en tolkning som innebär att artikel 85.1 utgör ett allmänt undantag för behandlingar som skyddas av yttrandefriheten kan enligt Holtz utläsas av artikel 85.3, som endast kräver en anmälan till kommissionen för nationella bestämmelser som har antagits i enlighet med artikel 85.2, men inte i enlighet med artikel 85.1. Från ett svenskt perspektiv skulle en sådan tolkning enligt Holtz betyda att personuppgiftsbehandlingar som utnyttjar grundlagsskydd ändå omfattas av dataskyddsförordningen, såvitt dessa inte sker för journalistiska ändamål i enlighet med artikel 85.2. Enligt Holtz skulle den slutsatsen innebära ett förändrat rättsläge för databaser med ett frivilligt utgivningsbevis, men utan journalistiska ändamål.

Svahn Starrsjö har anført att Ramsbro- domen ger viktig vägledning vid publiceringar på internet och innebär att en betydande del av sådana publiceringar omfattas av undantaget för journalistiska ändamål, men framhåller därvid att ett viktigt undantag görs för publicering av uppgifter av rent privat karaktär som normalt inte kan anses ha ett journalistiskt ändamål. Det innebär enligt Svahn Starrsjö även att den som har ett journalistiskt ändamål med sin publicering alltså inte får publicera vad som helst, eftersom uppgifter av rent privat natur normalt inte kan ha ett journalistiskt ändamål. Det är därför enligt Svahn Starrsjö inte tillräckligt att vid en granskning konstatera att exempelvis en webbplats har ett journalistiskt ändamål, utan det måste också utredas om det inom ramen för webbplatsen finns uppgifter av rent privat karaktär.³⁵

³⁰ Se Brinnen, M., Dataskyddsförordningen artikel 85, under rubriken "2.2 Journalistiska ändamål", Lexino 2021-10-13 (JUNO).

³¹ Holtz, H. M., *SvJT 2018 s. 240–264*, Den nya allmänna dataskyddsförordningen – några anmärkningar", s. 247 f.

³² Pötters i Gola (red.), *Datenschutz-Grundverordnung — Kommentar (2017)*, artikel 85, punkt 5.

³³ Pötters i Gola (red.), *Datenschutz-Grundverordnung — Kommentar (2017)*, artikel 85, punkt 4 f.

³⁴ IMY:s remissyttrande över SOU 2017:39, 2017-09-04, dnr 1210-2017, s. 4.

³⁵ Svahn Starrsjö, K., då som generaldirektör för IMY, numera justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen, i *SvJT 100 år (festskrift) Personuppgiftslagen och yttrandefriheten*, 2016, s. 453 f.

4 Bedömning

Inledning

Regleringen om förhållandet mellan dataskyddsförordningen och rätten till yttrande- och informationsfrihet regleras på ett delvis annorlunda sätt i artikel 85 i dataskyddsförordningen jämfört med den tidigare regleringen i artikel 9 i direktiv 95/46/EG.

Begreppet "journalistiska ändamål" används dock i båda regleringarna och enligt IMY saknas det skäl att nu göra någon annan tolkning av det begreppet än vad EU-domstolen och Högsta domstolen gjort enligt den äldre regleringen. IMY sammanfattar i det följande avsnittet vad denna tolkning innebär.

Därefter behandlar IMY frågan om vilken betydelse det har att begreppet "uteslutande" inte används före "journalistiska ändamål" i dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Enligt motsvarande reglering i direktiv 95/46/EG och PUL var motsvarande undantag begränsade till behandling som skedde *uteslutande* för journalistiska ändamål.

I det därpå följande avsnittet behandlas frågan vad som gäller om det parallellt med ett journalistiskt ändamål även finns ett annat ändamål med behandlingen.

Slutligen ges en rad exempel på vad som omfattas respektive inte omfattas av undantaget för journalistiska ändamål.

Innebörden av begreppet "journalistiska ändamål"

Praxis från EU-domstolen och Högsta domstolen

Enligt IMY:s mening är följande uttalanden från EU-domstolen i domarna Satakunnan och Buivids vid tolkningen av direktiv 95/46/EG relevanta även vid tolkningen av begreppet "journalistiska ändamål" enligt artikel 85 i dataskyddsförordningen och 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen:

- Begreppet journalistiska ändamål ska ges en bred tolkning med hänsyn till yttrandefrihetens betydelse i demokratiska samhällen.
- Möjligheten att göra undantag för journalistiska ändamål ska inte tillämpas endast på medieföretag, utan på alla personer som är journalistiskt verksamma.
- Den omständigheten att en person inte är journalist utesluter inte att personen kan omfattas av undantagsregleringen.
- Journalistisk verksamhet är sådan verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, oberoende av genom vilket medium detta sker. Formen eller mediet för informationsspridningen – om den är traditionell, som papper eller radio, eller elektronisk, som internet – är således inte avgörande för om behandlingen ska anses ske för journalistiska ändamål.
- All information som görs tillgänglig på internet och som innehåller personuppgifter omfattas dock inte av begreppet journalistisk verksamhet.

Vidare är följande uttalanden från Högsta domstolen i Ramsbro-domen relevanta även vid tolkningen av begreppet journalistiska ändamål enligt artikel 85 i dataskyddsförordningen och 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen:

- Att uttrycket journalistiska ändamål används kan inte antas vara i avsikt att privilegiera etablerade massmedier eller personer som är yrkesverksamma inom sådana medier. Med uttrycket torde snarare få antas vara avsett att betona vikten av en fri informationsspridning i frågor av betydelse för allmänheten eller för grupper av människor och en fri debatt i samhällsfrågor.
- Det ligger väl inom ramen för ett journalistiskt ändamål att informera, utöva kritik och väcka debatt om samhällsfrågor av betydelse för allmänheten.
- I vilken mån en webbsida kan anses motsvara godtagbar standard enligt de kriterier som brukar användas när etablerad journalistisk verksamhet värderas saknar i sig betydelse för bedömningen av om det är fråga om ett journalistiskt ändamål.
- Att en webbsida som sådan måste anses ha ett journalistiskt ändamål utesluter inte att det inom ramen för denna skulle kunna förekomma publicering och behandling av personuppgifter som inte kan anses ha haft ett journalistiskt ändamål. Publicering av uppgifter av rent privat karaktär kan exempelvis normalt inte anses ha ett journalistiskt ändamål helt oberoende av om publiceringen sker i ett sammanhang som i övrigt har journalistiska ändamål. Det saknar härvid i princip betydelse om uppgifterna angår personer som det lämnats också andra uppgifter om som får anses vara omfattade av det journalistiska ändamålet.
- Att elektroniskt eller på annat sätt publicerade texter innehåller kränkande eller nedvärderande uppgifter eller omdömen innebär inte i sig att det inte är fråga om journalistiska ändamål. Tvärtom får sådant anses utgöra ett normalt inslag inom ramen för en kritisk samhällsdebatt. Som Europadomstolen framhållit innefattar yttrandefriheten även rätten att framföra sådan information och sådana åsikter och tankar som kränker, chockerar eller stör.

Sammanfattande slutsatser

Sammanfattningsvis kan konstateras att begreppet "journalistiska ändamål" ska ges en vid tolkning. Detta framgår även av skäl 153 till dataskyddsförordningen, där det anges att *"för att beakta vikten av rätten till yttrandefrihet i varje demokratiskt samhälle måste det göras en bred tolkning av vad som innefattas i denna frihet, som till exempel journalistik"*.

Journalistisk verksamhet är enligt EU-domstolens praxis sådan verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, oberoende av genom vilket medium detta sker. Begreppet har således en bredare innebörd än i vardagligt språkbruk.³⁶ Det innebär att inte endast yrkesmässiga journalister och traditionella massmedier omfattas, utan alla personer som bedriver verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten. Därmed omfattas, enligt IMY:s bedömning, exempelvis den åsikts- och opinionsbildning som politiska partier ägnar sig åt.

Begreppet "journalistiska ändamål" kan dock inte ges en sådan bred innebörd att det omfattar all behandling som innebär att personuppgifter görs tillgängliga på internet. EU-domstolen har i domen Google Spain och Google funnit att en sökmotorleverantörs behandling genom tillhandahållandet av sökmotorn inte omfattas av undantaget för journalistiska ändamål. I det svenska grundlagsstiftningsarbetet har

³⁶ Enligt Svenska Akademiens ordlista definieras journalistik som *"reportageverksamhet m.m. i tidningar, radio och tv och på nätet"*.

konstaterats att detsamma bör gälla en till allmänheten riktad renodlad söktjänst avseende fällande brottmålsdomar.³⁷

I enlighet med vad Högsta domstolen uttalat i Ramsbro-domen bör undantaget för journalistiska ändamål inte heller normalt omfatta publicering av uppgifter av rent privat karaktär. Detta gäller oberoende av om publiceringen sker i ett sammanhang som i övrigt har journalistiska ändamål. Med andra ord "smittar" inte ett journalistiskt ändamål för en publicering av vissa uppgifter av sig på en publicering av rent privata uppgifter, även om de har publicerats i samma sammanhang. Omvänt innebär inte heller publiceringen av rent privata uppgifter att publiceringen av de uppgifter som inte är rent privata faller utanför undantagsbestämmelsen journalistiska ändamål. I vissa fall kan dock behandling av rent privata uppgifter omfattas av undantaget för journalistiska ändamål. Det gäller exempelvis när journalistisk granskning sker av personer i maktposition och det är nödvändigt att offentliggöra uppgifterna med hänsyn till de journalistiska ändamålen.

Betydelsen av att begreppet "uteslutande" tagits bort

Enligt direktiv 95/46/EG och PUL omfattade undantaget för journalistisk verksamhet endast sådan behandling av personuppgifter som skedde *uteslutande* för journalistiska ändamål. Denna begränsning finns inte kvar i motsvarande bestämmelser i dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Som framgår av redovisningen ovan råder det en viss osäkerhet kring om denna förändring innebär någon ändring i sak.

Innebörden av begreppet "uteslutande journalistiska ändamål" i direktiv 95/46/EG och PUL

Generaladvokaten gjorde i Buivids-målet en långtgående tolkning av begreppet uteslutande. Generaladvokatens tolkning kan uppfattas som att det även i fall där det är tydligt att det journalistiska ändamålet är huvudsakliga ändamålet för personuppgiftsbehandlingen, skulle förekomsten av ett annat ändamål ("allmän nyfikenhet" ges som ett exempel) utesluta möjligheten att tillämpa undantagsregleringen. Enligt IMY:s mening skulle en sådan tolkning kunna göra tillämpningsområdet för undantaget för begränsat för att möjliggöra en lämplig avvägning mellan de motstående grundläggande rättigheterna, vilket skulle riskera att komma i konflikt med artikel 51.2 i EU:s rättighetsstadga. Det kan konstateras att generaladvokatens tolkning inte bekräftats av EU-domstolen.

Högsta domstolen har i Ramsbro-domen tillmätt rekvisitet "uteslutande" i PUL en förhållandevis begränsad betydelse. Domstolen konstaterade att rekvisitet i första hand syftar till att klargöra att sådan personuppgiftsbehandling som sker inom massmedia och av journalister för annat än redaktionella ändamål faller utanför undantaget.

EU-domstolen förefaller i sin efterföljande praxis ha fäst större vikt vid rekvisitet. Domstolen har dock klarlagt att rekvisitet inte hindrar att det samtidigt som ett journalistiskt ändamål också finns ett vinstintresse (se Satakunnan-domen). I övrigt har domstolen inte gett någon egentlig vägledning om hur begreppet ska tolkas, utan överlämnat till domstolarna i medlemsstaterna att avgöra om en viss behandling skett för uteslutande journalistiska ändamål.

³⁷ Se Ds 2017:57 s. 121.

Enligt IMY råder det mot denna bakgrund en viss osäkerhet kring vilken betydelse rekvisitet hade enligt direktiv 95/46/EG och PUL.

Undantaget i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen förutsätter inte att behandlingen sker *uteslutande* för journalistiska ändamål

Regleringen i artikel 85 i dataskyddsförordningen innehåller som redan konstaterats inte begränsningen att behandlingen ska ske *uteslutande* för journalistiska ändamål. En tolkning av artikel 85 utifrån dess ordalydelse innebär således att denna begränsning inte längre gäller. Denna tolkning vinner stöd av att begreppet fanns med i kommissionens förslag till förordning men inte i den slutliga versionen. EU-lagstiftaren har således aktivt valt att inte inkludera begränsningen i den rättsligt bindande delen av förordningen, vilket är något som i sig kan tillmätas betydelse enligt EU-rättslig tolkningsmetod.³⁸ Det kan också konstateras att såväl Dataskyddsutredningen som regeringen fäste vikt vid att *uteslutande* "tagits bort" i artikeltexten i förordningen och bedömde att utrymmet för att göra undantag därmed blev något större med förordningen jämfört med den tidigare regleringen.

Det har dock i vissa sammanhang, bland annat i norskt lagstiftningsarbete, hävdats att artikel 85 ska tolkas som att det krävs att behandlingen ska ske *uteslutande* för journalistiska ändamål. Det främsta argumentet för en sådan tolkning är att det begränsande rekvisitet finns med i skäl 153 till dataskyddsförordningen (genom ordet "enbart", som torde ha samma betydelse som *uteslutande*). Enligt EU-domstolens praxis kan dock inte skäl användas för att tolka artiklar i strid med deras ordalydelse eller behandlas som självständigt bindande bestämmelser utan att det återspeglas i den rättsligt bindande delen av rättsakten.³⁹

Ett annat förhållande som skulle kunna tala för att rekvisitet "uteslutande" fortfarande gäller är att EU-domstolen i Buivids-domen, som meddelades efter att dataskyddsförordningen började tillämpas, konstaterat att det ankommer på den nationella domstolen att bedöma om behandlingen *endast* syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten.⁴⁰ Det kan dock samtidigt konstateras att domen gällde tolkningen av direktiv 95/46/EG, och inte dataskyddsförordningen, samt att den motsvarande bestämmelsen i förordningen har en annan lydelse än bestämmelsen i direktivet. Enligt IMY går det därför inte att dra några säkra slutsatser av Buivids-domen i det aktuella avseendet.

Mot denna bakgrund anser IMY att såväl artikel 85 som 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen tills vidare bör tolkas i enlighet med bestämmelsernas ordalydelse. Detta innebär att 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen inte kräver att behandlingen ska ske *uteslutande* för journalistiska ändamål för att vara tillämpligt.

Hur ska bestämmelsen tillämpas om det finns andra ändamål parallellt med ett journalistiskt ändamål?

IMY:s bedömning i föregående avsnitt innebär att undantaget i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen kan vara tillämpligt även om det finns andra ändamål med behandlingen vid sidan av ett journalistiskt ändamål. När det gäller vinstintressen

³⁸ Se t.ex. EU-domstolens dom Planet49, C-673/17, EU:C:2019:801, punkt 48 med hänvisning till domstolen i plenum i dom Wightman m.fl., C 621/18, EU:C:2018:999, punkt 47 samt dom Commissioner of the Garda Síochána m.fl., C-140/20, EU:C:2022:258, punkt 32 och där angiven rättspraxis.

³⁹ Se t.ex. EU-domstolens dom Alliance for Natural Health m.fl., C-154/04 och C-155/04, EU:C:2005:449, punkt 91 och 92, dom Ziolkowski och Szeja, C-424/10 och C-425/10, EU:C:2011:866, punkt 42 och 43 och dom Confédération paysanne m.fl., C-528/16, EU:C:2018:583, punkt 44–46 och 51.

⁴⁰ Buivids, C-345/17, EU:C:2019:122, punkt 59 och 62.

gällde detta redan enligt den äldre regleringen. EU-domstolen slog nämligen fast i Satakunnan- domen dels att den omständigheten att offentliga uppgifter publiceras i vinstsyfte a priori inte utesluter att detta kan anses ske "uteslutande för journalistiska ändamål", dels att samtliga företags verksamhet har ett vinstsyfte och att en viss kommersiell framgång till och med kan utgöra ett oefftergivligt villkor för att professionell journalistisk verksamhet ska bestå.

Förarbetena till dataskyddslagen ger inte någon vägledning om hur undantaget i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen ska tillämpas när det finns flera ändamål med behandlingen. Enligt IMY bör omfattningen av undantaget tolkas utifrån kravet i artikel 85.2 att undantag endast får ske om det är nödvändigt för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten. Det undantag som gjorts i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen kan inte anses vara nödvändigt för att balansera detta rättigheter, om det journalistiska ändamålet är av underordnad betydelse i förhållande till andra ändamål. Enligt IMY bör det därför krävas att det journalistiska ändamålet är det huvudsakliga ändamålet med behandlingen för att undantaget ska vara tillämpligt.

Exempel på behandlingar som omfattas respektive inte omfattas av undantaget för journalistiska ändamål enligt 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen

Följande exempel kan enligt IMY:s mening användas som vägledning vid bedömningen av vad som omfattas respektive inte omfattas av journalistiska ändamål. Det bör dock påminnas om att det alltid måste göras en individuell bedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Exempel 1 – Publicering i form av medborgarjournalistik med journalistiska ändamål
AA publicerar texter på sin egen öppet tillgängliga webbplats. I texterna påstås att ett antal högt uppsatta, namngivna personer inom finansbranschen har satt i system att sko sig på samhällets bekostnad. Detta har enligt AA varit en bidragande orsak till att en ekonomisk kris uppstått i finans- och bankvärlden, som lett till stor ekonomisk skada för samhället i stort och ett antal särskilt drabbade, däribland AA. Bland texterna förekommer uppgifter om de namngivna personernas utbildningsbakgrund och engagemang. I texterna beskrivs i mer eller mindre detalj olika beteenden och händelseförlopp som de namngivna varit inblandade i. AA menar att beteendena är, eller borde vara, brottsliga och texterna innehåller uppgifter och omdömen som är både kränkande och nedvärderande. Vidare påstås att rättssystemet inte kan eller vill genom lagföring komma till rätta med de problem som AA menar att det inträffade innebär. AA:s angivna syfte med publiceringarna är att förmedla kunskap, erfarenheter och råd för att förhindra att något liknande sker igen och för att samhället och andra ska kunna skydda sig mot dylikt i framtiden.

Enligt IMY:s mening omfattas den beskrivna behandlingen av journalistiska ändamål.

Exempel 2 – Publicering av privata uppgifter som saknar journalistiska ändamål
BB utför i allt väsentligt samma behandlingar med samma angivna syften som AA i exempel 1. BB publicerar dock även uppgifter av rent privat karaktär om några av de namngivna personerna, bland annat uppgifter om psykiatrisk vård, uppgifter om en genomgången separation, en ingående kartläggning av personernas rörelsemönster och vardagsliv samt bilder och uppgifter om personernas barn.

Enligt IMY:s mening har inte publiceringen av de rent privata uppgifterna ett journalistiskt ändamål. Det saknar därvid betydelse att det i sammanhanget har

publicerats andra uppgifter om de berörda som omfattas av ett journalistiskt ändamål. Med andra ord "smittar" inte det journalistiska ändamålet för publiceringen av vissa uppgifter av sig på publiceringen av rent privata uppgifter, även om de har publicerats i samma sammanhang. Omvänt innebär inte heller publiceringen av rent privata uppgifter att publiceringen av de uppgifter som inte är privata förlorar sitt journalistiska ändamål.

Exempel 3 – Publicering av privata uppgifter som har journalistiska ändamål

CC publicerar en serie inlägg på sina konton i sociala medier om varför de röstberättigade i kommunen borde välja henne till kommunalråd i valet och inte det sittande kommunalrådet. I inläggen informerar hon om och kritiserar hur kommunalrådet agerat i sin politiska gärning. Hon beskriver också hur hon själv kommer att agera om hon blir vald. Några av inläggen innehåller även mer privata uppgifter om kommunalrådet, till exempel att upprepade uteblivna betalningar för renoveringar av kommunalrådets sommarstuga har gått till Kronofogden. CC försvarar publiceringen av uppgifterna med att de vittnar om kommunalrådets bristande omdöme, vilket är olämpligt för en hög politisk befattningshavare. Dessutom vill hon väcka allmän debatt kring vad hon anser vara en utbredd nonchalans från politiker i ledande befattningar för krav som "vanliga" medborgare förväntas följa.

Enligt IMY:s mening omfattas denna behandling av journalistiska ändamål, även de mer privata uppgifterna om skulder till Kronofogden. Anledningen till detta är att kommunalrådet medvetet och frivilligt har valt att kandidera i ett allmänt val till en ledande politisk befattning. Han måste därför tåla en granskning inte bara av hans agerande i rollen som kommunalråd, utan även av hans agerande i privatlivet. Han måste också acceptera att det kan finnas ett starkt intresse av att publicera resultatet av sådana granskningar i syfte att informera allmänheten och väcka debatt samt för allmänheten att ta del av resultatet. Detta kan medföra att en publicering även av rent privata uppgifter kan ha ett journalistiskt ändamål.⁴¹ Skillnaden mot exempel 2, där publiceringen av de privata uppgifterna inte kan anses ha journalistiska ändamål, är dels att uppgifterna om kommunalrådet är av mindre privat karaktär, dels att det är nödvändigt att publicera uppgifterna för att uppnå det journalistiska ändamålet.

Exempel 4 – personuppgiftsbehandling avseende mottagarna av en publicering som innehåller personuppgifter som omfattas av journalistiska ändamål

DD utför i allt väsentligt samma behandlingar med samma angivna syften som CC i exempel 3. DD betalar dock leverantörerna av de sociala medierna för att förstärka spridningen av inlägget så att de visas särskilt för vissa grupper av personer baserat på särskilda egenskaper som DD väljer (så kallade inriktnings- och förstärkningstekniker)⁴².

Enligt IMY:s mening omfattas behandlingen av personuppgifter i *själva publiceringen* av journalistiska ändamål. Användningen av inriktning- och förstärkningstekniker för att rikta inläggen utgör dock *en separat behandling av mottagarnas personuppgifter* (dvs. de sociala medieanvändarna), som inte omfattas av det journalistiska ändamålet.⁴³ Det journalistiska ändamålet för publiceringen "smittar" alltså inte av sig på den behandlingen. För denna och liknande separata behandlingar behöver alltså DD följa reglerna i dataskyddsförordningen.

⁴¹ Se vidare om praxis kring begreppen *offentlig person* och *roll i det offentliga livet* i IMY, Rättsligt ställningstagande IMYRS 2022:1 – rätten till borttagande av sökträffar avseende publiceringar i nyhetsmedier m.m..

⁴² Se vidare om begreppet "inriktnings- och förstärkningstekniker" i IMY:s Vägledning till politiska aktörer om dataskyddsreglerna i samband med valkampanjer (2022-05-17, dnr IMY-2022-2719).

⁴³ Se vidare EDPB:s Riktlinjer 08/2020 on the targeting of social media users, Version 2.0, antagna 13 april 2021.

Exempel 5 – insamling av personuppgifter i syfte att göra ett utskick som har journalistiska ändamål

Valet till riksdagen närmar sig och ett politiskt parti vill till väljarna i en region skicka ut information om valet och partiets politik. För att nå ut till så många som möjligt och begränsa kostnaderna skickar partiet ut informationen med sms. Partiet samlar därför in namn och postadress från den officiella vallängden och Statens personadressregister (SPAR) och kompletterar med mobiltelefonnummer via en samarbetspartner utifrån öppna tillgängliga källor och skickar sedan informationen med sms.

Enligt IMY:s bedömning omfattas inte behandlingen av undantaget för journalistiska ändamål.

Exempel 6 – Medborgarjournalistik

EE besöker en myndighet med anledning av ett ansökningsärende och spelar i samband därmed in ett videoklipp från besöket. I videoklippen kan tjänstemän vid myndigheten ses och höras under deras tjänsteutövning i samband med besöket. EE bearbetar videoklippen så att tjänstemännens röster förvrängs och deras ansikten pixeleras, även om de fortfarande kan identifieras av någon som känner dem. EE laddar sedan upp videoklippen på en allmänt tillgänglig videodelningsplattform på internet där vem som helst kan ta del av klippet.

Enligt EE är syftet med publiceringen att fästa allmänhetens uppmärksamhet på oegentligheter i myndighetsutövningen som enligt EE ska ha förekommit i samband med besöket. Några klara belägg för att de förekommit några sådana oegentligheter kan dock inte konstateras utifrån videoklippen eller omständigheterna i övrigt.

Enligt IMY:s mening omfattas ovan beskrivna behandling av journalistiska ändamål. Omständigheten att det inte faktiskt kan beläggas att det har förekommit oegentligheter är inte en förutsättning för tillämpligheten av undantaget.⁴⁴

Exempel 7 – publicering där det journalistiska ändamålet inte är det huvudsakliga ändamålet

FF publicerar på sin öppna sida på ett socialt medium ett inlägg som vem som helst kan ta del av. I inlägget pekar FF ut en bilist som vållande till en trafikolycka, med namn, bild och uppgift om bostadsadress. Inlägget innehåller en tydlig beskrivning av det enligt FF:s uppfattning klandervärda i bilistens agerande, på ett sätt som utgör en uppgift om lagöverträdelse som innefattar brott i den mening som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen (så kallade brottsuppgifter)⁴⁵. I inlägget framgår även att FF är upprörd över hur bilisten påverkat FF och andra cyklister. Vid tidpunkten för publiceringen var bilisten varken formellt misstänkt eller dömd för brottet. FF menar att syftet med inlägget är att delta i samhällsdebatten om förhållandet mellan cyklister och bilister.

Enligt IMY:s mening kan det ha funnits ett journalistiskt ändamål med behandlingen. Av inlägget framgår dock att det journalistiska ändamålet varit av underordnad betydelse när det gäller publiceringen av brottsuppgifterna medan det huvudsakliga ändamålet med den behandlingen förefaller ha varit att hänga ut bilisten som klandervärd. Undantaget är därmed inte tillämpligt.

⁴⁴ Jfr EU-domstolens dom Buivids, C-345/17, EU:C:2019:122, punkt 61.

⁴⁵ Se IMY, Rättsligt ställningstagande IMYRS 2021:1 – innebörden av begreppet "personuppgifter som rör lagöverträdelse som innefattar brott" i artikel 10 i dataskyddsförordningen.

Exempel 8 – ett klart underordnat journalistiskt ändamål

GG har genom ett 100-tal publiceringar över två års tid på sin öppna blogg på internet publicerat personuppgifter om en tidigare affärspartner. Av uppgifterna framgår affärspartnerens namn, bostadsadress och sexuella läggning samt att affärspartnern hotat GG och dennes familj och begått sexuella övergrepp mot barn. Av publiceringarna framgår att en djup konflikt uppstått efter att affärspartnern ensidigt valt att driva egen verksamhet med stor framgång medan både GG och den gemensamma verksamheten gått i konkurs. GG menar att syftet med publiceringarna varit att informera andra aktörer i branschen om affärspartnern bland annat inför framtida samarbeten med denne. Samtidigt framgår att det främsta syftet med publiceringen var att hämnas på affärspartnern för splittringen av verksamheten och för ekonomiska anspråk som GG menar sig ha med anledning av upplösningen av den gemensamma verksamheten som affärspartnern inte har velat kännas vid.

Enligt IMY:s mening föreligger möjligtvis ett visst – men klart underordnat – journalistiskt ändamål med de ovan beskrivna publiceringarna. Därför är undantaget för journalistiska ändamål inte tillämpligt. Därtill förekommer rent privata uppgifter, till exempel om affärspartnerens sexuella läggning, som inte omfattas av ett journalistiskt ändamål.

Exempel 9 – journalistiska ändamål för publicering med kränkande uppgifter

HH spelar tillsammans med sina kamrater in sina samtal som en så kallad podcast och laddar upp dem på internet där vem som helst kan ladda ned och lyssna på avsnitten.

I ett avsnitt diskuteras ett uppmärksammat samarbete mellan en känd influencer och ett företag vars respekt för mänskliga rättigheter har ifrågasatts. I podcasten uttrycks humoristiska, men nedsättande kommentarer om influencers agerande. Det framförs också reflektioner om vilka krav som borde kunna ställas på influencers i allmänheten avseende omdöme och socialt ansvarstagande vid val av betalda samarbeten.

Enligt IMY:s mening omfattas den beskrivna behandlingen av journalistiska ändamål. Influencern är att anse som en offentlig person och kan därför behöva acceptera att även vissa privata uppgifter kan omfattas av journalistiska ändamål. Det krävs dock att det är nödvändigt att publicera de privata uppgifterna för att uppnå det journalistiska ändamålet. Även nedsättande omdömen omfattas av undantaget för journalistiska ändamål.

Exempel 10 – publicering av privata uppgifter utan journalistiskt ändamål

JJ publicerar på sin öppna sida på ett socialt medium ett inlägg bestående av ett fem år gammalt fotografi på sitt systerbarn, som numera är 17 år, som togs strax efter att en självförfällad olycka lett till att systerbarnet bränt bort sina ögonbryn. Inlägget innehåller texten "hoppas du blivit bättre på att hantera tändstickor och grattis på födelsedagen!".

Enligt IMY:s mening omfattas den beskrivna behandlingen inte av journalistiska ändamål. JJ kan genom det personligt riktade meddelandet till systerbarnet inte anses ha som syfte att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten. Att inlägget kan läsas av en bred krets gör inte någon skillnad i detta avseende.

Detta rättsliga ställningstagande har beslutats av rättschefen David Törngren efter föredragning av juristen Olle Pettersson. Vid den slutliga handläggningen har även

enhetscheferna Catharina Fernquist och Charlotte Waller Dahlberg, tf. enhetschefen Linn Sandmark och den internationella samordnaren och juristen Elisabeth Jilderyd medverkat.

David Törngren, 2022-06-22 (Det här är en elektronisk signatur)